

Strazbur, 19. novembar 2010.

KVES (2010) 2, konačna verzija

KONSULTATIVNO VEĆE EVROPSKIH SUDIJA

(KVES)

**MIŠLJENJE BR. 13 (2010) O ULOZI SUDIJA
U IZVRŠENJU SUDSKIH ODLUKA**

I. Uvod

1. Komitet ministara Saveta Evrope tražio je od Konsultativnog veća evropskih sudija (u daljem tekstu: KVES) da u 2010. godini usvoji mišljenje o „ulozi sudija u odnosu na ostale nosioce državnih funkcija i ostale subjekte u izvršenju sudskih odluka“.¹
2. Konsultativno veće evropskih sudija sačinilo je ovo Mišljenje na osnovu odgovora na upitnik iz 34 države članice. Odgovori skoro svih država članica ukazuju na ozbiljne prepreke za delotvorno i adekvatno izvršenje sudskih odluka. Prepreke se javljaju u građanskoj, upravnoj i krivičnoj oblasti. U pogledu građanskih i upravnih stvari, države naročito navode složenost i troškove postupka izvršenja. U pogledu krivičnih stvari, države navode, na primer, neodgovarajuće uslove u zatvorima i popustljivost prilikom izvršenja kazni.
3. U ovom Mišljenju biće predloženi konkretni načini unapređenja uloge sudija u izvršenju sudskih odluka, a ne baveći se postupkom izvršenja generalno.
4. U tom cilju uloga sudija biće ispitana u odnosu na izvršenje sudskih odluka u građanskim, upravnim i krivičnim stvarima, kao i odluka međunarodnih sudova, pre svega Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu „Sud“).
5. U izradi ovog Mišljenja KVES se oslanjalo na pravne instrumente usvojene od strane Saveta Evrope, a naročito:
 - Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, naročito članove 5, 6, 8. i 13. i član 1. Protokola br. 1;
 - Deklaraciju iz Interlakena usvojenu na Konferenciji na visokom nivou o budućnosti Evropskog suda za ljudska prava (19. februar 2010.);
 - Preporuku Rec(2003)16 Komiteta ministara državama članicama o izvršenju upravnih i sudskih odluka u oblasti upravnog prava;
 - Preporuku Rec(2003)17 Komiteta ministara državama članicama o izvršenju;
 - Preporuku Rec(2006)2 Komiteta ministara državama članicama o Evropskim zatvorskim pravilima;
 - Preporuku CM/Rec(2008)2 Komiteta ministara državama članicama o efikasnim nacionalnim kapacitetima za brzo izvršenje presuda Suda;
 - Izveštaj Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ/SEPEŽ) „Evropski pravosudni sistemi“ (izdanje 2010.);
 - „Izvršenje odluka Suda u Evropi“ (*CEPEJ Studies* br. 8);
 - Smernice CEPEJ za bolje sprovođenje postojeće Preporuke Saveta Evrope o izvršenju;
 - Treći godišnji izveštaj za 2009. godinu o nadzoru nad izvršenjem presuda Suda;
 - Konvenciju o zaštiti podataka o ličnosti (ETS br. 108);
 - Stavove Komesara za ljudska prava „Manjkavo sprovođenje sudskih odluka podriiva poverenje u državnu pravdu“ (31. avgust 2009.);
 - Konvencije Saveta Evrope o izvršenju kazni i ekstradiciji: Evropsku konvenciju o ekstradiciji (ETS br. 24) i dodatne protokole (ETS br. 86 i 98), Evropsku konvenciju o nadzoru uslovno osuđenih ili uslovno oslobođenih lica (ETS br. 51), Evropsku konvencija

¹ Videti opis posla za KVES za 2010. usvojen od strane Komiteta ministara na 1075. sednici zamenika ministara (20. januar 2010.).

o međunarodnom važenju krivičnih presuda (ETS br. 70), Konvencija o transferu osuđenih lica (ETS br. 112) i dodatni protokol (ETS br. 167);

- kao i sudsku praksu Suda u vezi sa ovom materijom, a naročito:
- Hornsby protiv Grčke (19. mart 1997, br. 18357/91);
- Burdov protiv Rusije br. 2 (15. januar 2004, br. 33509/04);
- Akashev protiv Rusije (12. juni 2008, br. 30616/05);
- Zielinski i Pradal i Gonzalez i drugi protiv Francuske (28. oktobar 1999, br. 24846/94);
- Cabourdin protiv Francuske (11. april 2006, br. 60796/00);
- Immobiliare Saffi protiv Italije (28. juli 1999, GC br. 22774/93);
- Papon protiv Francuske (25. juli 2002, br. 54210/00);
- Annoni Di Gussola i Desbordes i Omer protiv Francuske (14. novembar 2000, br. 31819/96, 33293/96).

II. Opšta načela

6. Izvršenje podrazumeva sprovođenje sudskih odluka kao i drugih sudskih ili vansudskih izvršnih isprava. Može se odnositi na naredbu o činjenju, nečinjenju ili plaćanju dosuđenog iznosa. Može obuhvatati nametanje novčane ili zatvorske kazne.
7. Delotvorno izvršenje obavezujuće sudske odluke predstavlja jedan od osnovnih elemenata vladavine prava. Neophodno je da se obezbedi poverenje javnosti u autoritet sudstva. Nezavisnost sudstva i pravo na pravično suđenje (član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda) su uzaludni ako se odluka ne izvrši.
8. Postupak izvršenja treba sprovoditi u skladu sa osnovnim pravima i slobodama (članovi 3, 5, 6, 8, 10. i 11. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, zaštita podataka, itd.).
9. Odluka koja se izvršava treba da precizno i jasno odredi obaveze i prava o kojima je reč kako bi se izbegle prepreke za delotvorno izvršenje.²
10. Odluke Suda pokazuju da su, u nekim slučajevima, zakonodavne ili izvršne vlasti pokušavale da utiču na izvršenje odbijanjem, odlaganjem ili uskraćivanjem korišćenja policije. Takođe je bilo i mešanja u tekuće parnične postupke donošenjem propisa koji su često bili objavljeni kao propisi retroaktivnog ili interpretativnog karaktera, s ciljem da se izmeni predvidljivi ishod jednog ili većeg broja sudskih predmeta ili uvedu nova pravna sredstva za njihovo preispitivanje.³
11. Izvršenje odluke ne sme se dovoditi u pitanje spoljnom intervencijom bilo izvršne vlasti ili zakonodavca uvođenjem retroaktivnih zakona i propisa.
12. Sam pojam „nezavisnog“ suda iz člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda podrazumeva ovlašćenje suda da donese obavezujuću odluku koja ne sme biti predmet odobravanja ili potvrđivanja, i čiji sadržaj ne sme menjati neki vansudski organ, uključujući šefa države.⁴ Stoga, sve grane vlasti država treba da obezbede da se

² Vidi Privalikhin protiv Rusije, 12. maj 2010. godine. Sud je ponovio da, kako bi mogao da odluči da li je odlaganje izvršenja razumno, Sud razmatra složenost postupka izvršenja, ponašanje podnosioca i organa vlasti, i prirodu dosuđene naknade (videti isto Raylyan protiv Rusije, br. 22000/03, § 31, 15. februar 2007).

³ Vidi, na primer, Immobiliare Saffi protiv Italije, 28. juli 1999, i drugih 156 predmeta protiv Italije; Zielinski i Pradal i Gonzales i drugi protiv Francuske, 28. oktobar 1999; Cabourdin protiv Francuske, 11. april 2006.

⁴ Vidi, na primer, Van de Hurk protiv Holandije, 19. april 1994; Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 25. februar 1997, naročito stav 77.

odredbe kojima se predviđa nezavisnost sudova, sadržane u njihovim ustavima ili najvišim pravnim aktima, tumače tako da zahtevaju promptno izvršenje sudskih odluka bez ikakvog mešanja drugih grana vlasti te države, sa jednim izuzetkom amnestije i pomilovanja u krivičnim stvarima. Izvršenje sudske odluke može biti privremeno obustavljeno samo drugom sudskom odlukom.

13. Postupak izvršenja ne treba odlagati, osim po osnovima propisanim zakonom. Svako odlaganje treba da bude podvrgnuto sudijskoj proceni.
14. Izvršitelji ne treba da imaju ovlašćenje da ospore ili izmene uslove iz presude.
15. Ako je za stranku neophodno da odluka bude izvršena, postupak izvršenja treba da se jednostavno pokrene. Sve prepreke za izvršenje, kao na primer preterano visoki troškovi postupka, treba da se izbegnu.
16. Izvršenje treba da bude brzo i delotvorno. Zbog toga se moraju obezbediti finansijska sredstva neophodna za izvršenje. Jasnim zakonskim propisima treba utvrditi raspoloživa sredstva, nadležne organe i važeći postupak njihove raspodele.
17. Države članice treba da obezbede ubrzani ili hitni postupak izvršenja u slučajevima kada bi odlaganje moglo da izazove nepopravljivu štetu (neki predmeti porodičnog prava, predmeti u kojima je tuženi u bekstvu, slučajevi proterivanja, rizik od štete na imovini, itd.).
18. Kako bi sudije mogle da ispunjavaju svoje dužnosti, sudstvu treba poveriti sledeće zadatke koje se tiču izvršenja:
 - žalba sudiji ako nadležni organi nisu pokrenuli postupak izvršenja ili ga odugovlače; sudija treba takođe da bude uključen kada se radi o osnovnim pravima stranaka; u svim predmetima sud treba da ima ovlašćenje da dodeli pravičnu naknadu;
 - žalba ili prigovor sudiji ako postoji bilo kakva zloupotreba u postupku izvršenja;
 - žalba sudiji kako bi se rešio sudski spor koji se odnosi na izvršenje i izdala naredba državnim i drugim relevantnim organima da izvrše odluke; u poslednjoj fazi, sudija treba da bude taj koji će odlučiti da upotrebi sve moguće načine da obezbedi izvršenje;
 - utvrđivanje i uzimanje u obzir prava i interesa trećih strana i članova porodice, uključujući prava i interese dece.
19. U nekim sistemima, stranke mogu biti primorane da postupaju u skladu sa sudskom odlukom posrednom prinudom, na primer, izricanjem novčane kazne ili zakonskim odredbama koje predviđaju mogućnost podnošenja krivične prijave u slučaju odbijanja izvršenja. KVES smatra da su takve posredne mere izvršenja, koje bi u svim predmetima trebalo da predviđa zakon i dozvoli sudija, kako u odluci tako čak i kasnije, posebno značajne za obezbeđenje izvršenja u hitnim stvarima, stvarima u kojima konkretno činjenje ne može biti zamenjeno odgovarajućim zadovoljenjem, kao i u porodičnim stvarima, u kojima upotreba sile može naškoditi interesima dece. Imajući u vidu koristi koje su povezane sa izvršenjem posrednom prinudom, KVES preporučuje da sudovi obezbede najširu primenu takvih pravnih sredstava, koja u najvećem broju slučajeva takođe dozvoljavaju promptno izvršenje.
20. KVES smatra da transparentan regulatorni okvir, po mogućnosti zakonodavni, treba da se primenjuje na troškove izvršenja. Kod iznosa naknade treba uzeti u obzir prirodu aktivnosti koje se očekuju od izvršitelja, što ne mora neophodno da bude u srazmeri sa vrednošću potraživanja. U slučaju spora, troškove treba da proceni sud.

21. Kako bi se garantovao pristup pravosuđu, izvršnim poveriocima koji ne mogu da plate troškove izvršenja treba predložiti alternativnu pravnu pomoć ili aranžmane za finansiranje (javnim finansiranjem ili smanjenjem troškova).
22. Vitalni značaj izvršenja za poštovanje vladavine prava zahteva da podaci o izvršenju budu uključeni u sistem za evaluaciju pravosuđa i u informacije o sudskim sistemima koji se pružaju korisnicima sudova, opštoj javnosti i medijima, kao što je predloženo u Mišljenju br. 6. KVES (delovi A i C).
23. KVES preporučuje da pravosudni savet, ili bilo koji drugi relevantni nezavisni organ, redovno objavljuje izveštaj o delotvornosti izvršenja, uključujući i podatke o docnji i razlozima docnje, kao i o različitim metodama izvršenja. U posebnom odeljku treba obraditi izvršenje sudskih odluka protiv javnih subjekata.

III. Uloga sudija u izvršenju sudskih odluka u građanskim stvarima

24. Izvršenje sudske odluke ne sme zahtevati pokretanje potpuno novog postupka, a u postupku izvršenja ne sme se dozvoliti ponovno razmatranje osnovanosti prvobitne sudske odluke. Međutim, sudija može imati ovlašćenje da prekine ili odloži izvršenje kako bi se uzele u obzir posebne okolnosti stranaka u postupku, na primer, da primeni član 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.
25. Da bi se održala vladavina prava i obezbedilo poverenje stranaka u pravosudni sistem, aktivnosti izvršenja moraju biti srazmerne, pravične i delotvorne. Na primer, pronalaženje i oduzimanje imovine tuženog mora da bude što efikasnije, uzimajući pri tom u obzir važeće odredbe o zaštiti ljudskih prava, zaštiti podataka o ličnosti i potrebu za sudskom kontrolom.
26. Kada stranke slobodno raspolažu svojim pravima i kada zajedno postignu zakonit sporazum o izvršenju, nijedna zakonska odredba ne treba da spreči ostvarenje tog sporazuma.
27. Osnovno pravo na zaštitu podataka treba usaglasiti sa mogućnošću da se u okviru postupaka izvršenja koriste informacije o imovini dužnika koje se nalaze u bazama podataka. To zahteva precizno zakonsko uređivanje postupka i dozvole za korišćenje baze podataka, s ciljem da se garantuje delotvorno i potpuno izvršenje i spreči bilo kakva zloupotreba. Svi državni organi zaduženi za baze podataka koje sadrže informacije potrebne za delotvorno izvršenje treba da budu obavezni da ove informacije dostave sudu.
28. Ponovljeno korišćenje podataka o imovini tuženog u vezi sa naknadnim postupcima u kojima je isti tuženi stranka u postupku treba da imaju jasan i konkretan pravni okvir (definisane stroge rokove za čuvanje podataka, itd.) i da podležu svim procesnim preduslovima za otpočinjanje postupka izvršenja.

IV. Uloga sudija u izvršenju sudskih odluka u upravnim stvarima

29. KVES smatra da se većina načela navedenih u vezi sa izvršenjem u građanskim stvarima shodno primenjuje i na izvršenje u upravnim stvarima, bez obzira da li se izvršenje sprovodi protiv privatnih lica ili javnih ustanova.
30. Međutim, pojavljuju se posebna pitanja koja treba uzeti u obzir u vezi sa izvršenjem sudskih odluka protiv javnih subjekata. Ona se mogu pojaviti u upravnom pravu, ali i u sporovima u oblasti građanskog prava.
31. Prvo, KVES smatra da su u državi koja počiva na vladavini prava, javni subjekti pre svega obavezni da poštuju sudske odluke i da ih brzo sprovedu po službenoj dužnosti. Sama ideja državnog organa koji odbija da poštuje sudsku odluku podriva koncept primata prava.

32. Veliki broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava tiče se neizvršavanja sudskih odluka od strane javnih subjekata. Država treba da poštuje presude izrečene protiv nje bez odlaganja i da ne traži od tužilaca da koristi izvršne postupke. Evropski sud za ljudska prava je iznova prihvatao zahteve tužilaca koji ili nisu koristili takve postupke, ili su morali da ih koriste, sa obrazloženjem da "se od lica koje je na osnovu uspešno okončanog postupka dobilo izvršnu presudu protiv države ne može zahtevati da pokrene postupak izvršenja da bi presuda bila izvršena".⁵
33. Kada se mora pribеći prinudno izvršenju, države treba da obezbede da njihovo nacionalno zakonodavstvo predviđa krivičnu i disciplinsku odgovornost funkcionera kojima se može pripisati odlaganje ili odbijanje izvršenja, kao i da se ispita njihova građanska odgovornost.
34. Države treba da od takvih funkcionera naplate sve dodatne troškove nastale zbog odbijanja ili odlaganja izvršenja. Radnje javnih funkcionera kojima se odlaže ili odbija izvršenje treba uvek da podležu delotvornoj sudskoj kontroli.
35. Zakonodavno mešanje u postupak izvršenja koji je u toku nije dozvoljeno naročito kada je dužnik javni subjekt.
36. Isti izvršitelji treba da budu nadležni i treba primeniti ista procesna načela kao kod izvršenja protiv privatnih subjekata. Sudije ne treba da budu ograničene u primeni istih zakonskih odredbi i obezbeđenju delotvorne naknade za odlaganje postupka izvršenja (indeksacija, zatezna kamata koja je jednaka opšte važećoj kamatnoj stopi, posebna odšteta, druge kazne).⁶
37. Presude koje se tiču odluke upravnog organa kojom se odbija pravo stranca da ostane na teritoriji države često uključuju pitanje da li taj stranac može da se protera. U tom kontekstu, proterivanje predstavlja izvršenje odluke državnog organa. KVES smatra da, radi obezbeđenja delotvorne sudske kontrole, države ne treba da sprečavaju sud da ispita dopuštenost proterivanja u svojoj konačnoj ili privremenoj odluci koja se odnosi na radnju koju preuzima upravni organ.

V. Uloga sudija u izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima

38. U krivičnim stvarima, poštovanje vladavine prava zahteva punu primenu krivičnih sankcija ili kazni, bez obzira na prirodu izrečene kazne. Stoga, države članice treba da se uzdrže od formulisanja politika koje za rezultat imaju blaže kazne koje se praktično ne izvršavaju, bilo iz budžetskih razloga, bilo zbog nedostatka mesta u zatvorima ili svrsishodnosti. Rezultat takve politike je podriivanje autoriteta sudskog odlučivanja, pa time i same vladavine prava.
39. Kazna može biti zatvorska, novčana, ili neka druga sankcija (na primer, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana obavljanja delatnosti, itd.). Opšte je pravilo da

⁵ Vidi Koltsov protiv Rusije, 24. februar 2005, stav 16; vidi i Petrushko protiv Rusije, 24. februar 2005, stav 18; Metaxas protiv Grčke, 27. maj 2004, stav 19.

⁶ Takvu naknadu predviđa neposredno i Evropska konvencija o ljudskim pravima (naročito član 1. Protokola br. 1). Prema Sudu, sama činjenica da su vlasti poštovale presude ne znači da je podnosilac predstavke automatski lišen svog statusa oštećenog prema Konvenciji, ukoliko nije ponuđeno adekvatno zadovoljenje za odlaganje postupka (videti, na primer, Petrushko protiv Rusije od 24. februara 2005, stav 15). Pri određivanju adekvatne naknade moraju se uzeti u obzir različite okolnosti, s ciljem da se nadoknadi razlika između dosuđenog iznosa i iznosa koji je na kraju isplaćen poveriocu i da se nadoknadi gubitak korišćenja (videti na primer Akkus protiv Turske od 9. jula 1997, Angelov protiv Bugarske od 22. aprila 2004, Eko-Elda Avee protiv Grčke od 9. marta 2006). Naknada se može tražiti i za nematerijalnu štetu (vidi na primer Sandor protiv Rumunije od 24. marta 2005). Odsustvo odgovornosti države za odugovlačenje po ovim različitim osnovama ne može se pravdati nemogućnošću da se ustanovi krivica ili greška državnih organa (vidi Solodyuk protiv Rusije od 12. jula 2005, stav 16.).

praktično sprovođenje takvih sankcija nije stvar o kojoj sudija treba da odlučuje; takve mere treba da sprovedu tužioci, policija ili neki drugi relevantni upravni organ. Bilo javni ili privatni subjekti, kao što su sudski izvršitelji, mogu biti imenovani od strane sudije ili drugog nadležnog organa za obavljanje takve dužnosti. U svakom slučaju, vršenje takvih ovlašćenja i sprovođenje kaznenih mera direktno utiču na prava pojedinca. Uloga sudije je da zaštiti i garantuje takva prava sudskom odlukom koja se izvršava.

40. Zatvorska kazna može se posmatrati sa dva različita stanovišta. Prvo se tiče modaliteta izvršenja kazne, naime trajanja i načina sprovođenja, koji mogu uključiti pitanja kao što su skraćenje kazne, uslovni otpust, ograničeni pritvor, privremeni otpust uz sudski nadzor ili elektronski nadzor. Drugo se tiče fizičkih ili psihičkih uslova ili efekata izdržavanja zatvorske kazne, koji mogu pokrenuti pitanje o zakonitosti samog lišenja slobode ili uslova lišenja slobode.
41. U nekim državama članicama modaliteti izvršenja kazne mogu biti u nadležnosti sudija. U drugim državama članicama ovim se bavi odbor za uslovni otpust ili drugi upravni organi. U svakom slučaju, postupak sprovođenja takvih mera mora biti pravičan i podložan sudskom nadzoru i kontroli.
42. U slučaju bilo kakve promene u pogledu prirode ili lokacije lišenja slobode, na primer smeštanjem u psihijatrijsku ustanovu zbog mentalnog stanja zatvorenika, mora postojati pravo na žalbu ili sudsku kontrolu.
43. Lišenje slobode bilo kog karaktera mora u svakom trenutku biti u skladu sa članom 3. i članom 8. EKLJP. Lice koje je zadržala policija kao i osuđeni zatvorenik ne smeju, ni u jednom trenutku, biti podvrgnuti nečovečnom ili ponižavajućem postupanju. Ljudsko dostojanstvo mora biti zaštićeno sve vreme lišenja slobode. Moraju se poštovati i zahtevi člana 8, stav 1 EKLJP (poštovanje privatnog i porodičnog života) uz izuzetke iz odredbe člana 8, stav 2 (mogućnost mešanja javne vlasti). Dužnost sudije je da štiti i brani ova prava i garantuje na odgovarajući način u svakoj državi članici.
44. U nekim državama članicama sudija sprovodi nadzor nad uslovima u zatvoru po službenoj dužnosti. U drugim državama sudija ne može po službenoj dužnosti da preuzme nadležnost u ovoj stvari. Bez obzira na važeći sistem, zakoni i propisi u svakoj državi članici treba da omoguće osuđenom licu, njegovom/njenom braniocu/punomoćniku kao i tužilaštvu da predmet iznese pred sudiju uvek kada se uslovima lišenja slobode krše osnovna prava garantovana članovima 3. i 8. EKLJP. Ovi zakoni i propisi treba takođe da obezbede mehanizme koji omogućavaju nezavisnim upravnim organima da vrše nadzor nad uslovima u zatvoru i da, po potrebi, pokrenu postupak pred Sudom.
45. Kontakt između sudije i izvršnih organa (ministarstva pravde, zatvorskih vlasti, socijalnih službi, upravnika zatvora) biće generalno ograničen na sporna pitanja izvršenja, kako u slučaju da se tim organima postavljaju pitanja o uslovima lišenja slobode ili modalitetima sprovođenja kazne, tako i u slučaju da se od njih traži mišljenje o tome kako da se kazna sprovede. U svakom slučaju, sudija mora da preduzme sve neophodne korake kako bi od ovih organa dobio sve relevantne informacije. Ti organi takođe moraju obezbediti i dostaviti ove informacije strankama koje osporavaju bilo šta što je relevantno.
46. Sprovođenje vanzavodskih kazni može imati uticaja na imovinu (na primer, novčana kazna, trajno oduzimanje, ili zatvaranje preduzeća) ili na lična prava (kao što je zabrana vršenja određenih prava, zabrana upravljanja motornim vozilom). Sve to može dovesti do pokretanja pravnih pitanja. Osuđeno lice mora biti u mogućnosti da se obrati sudiji i od njega traži da izvrši kontrolu svih sporova koji odatle proisteknu.

47. Neophodno je takođe obezbediti da sudije, koje su odgovorne za izvršenje kazni, imaju konkretnu obuku koja im omogućava da jasno razumeju sve pravne, tehničke, socijalne i humane dimenzije ovog pitanja. Takva obuka mora biti osmišljena i sprovedena u interakciji sa svim organima ili službama koje su uključene u proces sprovođenja, uključujući sudije, tužioce, službenike ministarstva, zatvorsko osoblje i upravu, upravničke kaznenih zavoda, kao i socijalne radnike, advokate i druge.

VI. Uloga sudija u izvršenju na međunarodnom nivou

1. Sprovođenje odluka Evropskog suda za ljudska prava

48. U Mišljenju br. 9, KVES je izneo svoje viđenje uloge sudije u primeni međunarodne sudske prakse, naročito prakse ovog Suda. Navedeno je, pre svega, na koji način sudija treba da se pridržava sudske prakse ovog Suda.
49. Kada Sud osudi neku državu na plaćanje naknade, u slučaju neizvršenja odluke Suda, poverilac treba da ima pravo da zahteva izvršenje od nacionalnog sudije, ne dovodeći u pitanje mere koje bi mogle biti preduzete na nadnacionalnom nivou.

2. Međunarodna saradnja i prekogranično izvršenje

50. U doba kada pravosuđe karakteriše sve veća mobilnost i razvoj međunarodne trgovine, prioritet treba dati razvoju i unapređenju zajedničkog prostora pravosuđa za evropske građane, uklanjanjem svih preostalih prepreka u ostvarivanju njihovih prava. Stoga države članice moraju između sebe nesmetano priznavati i izvršavati sudske odluke.
51. Načela uzajamnog poverenja i priznavanja su kamen temeljac izgradnje evropskog pravnog prostora, uz poštovanje različitosti nacionalnih sistema. Uzajamno priznavanje podrazumeva da odluke donete na nacionalnom nivou proizvode dejstvo u drugim državama članicama, naročito u njihovom pravnom sistemu. Zbog toga je važno da se poveća razmena između pravnika. Njihove različite mreže treba da se osnaže i restrukturiraju i da se međusobno koordiniraju.
52. Treba obezbediti sistematsku evropsku obuku za sve sudije i tužioce; oni treba da učestvuju u inicijativama za obuku ili razmenu u drugim državama. Osim toga, treba osmisliti programe nastave na daljinu (e-učenje) i zajednički materijal za obuku pravosudnih profesija o radu u okviru evropskih mehanizama (odnosi sa Evropskim sudom za ljudska prava i Sudom pravde Evropske unije, korišćenje instrumenata uzajamnog priznavanja i pravosudne saradnje, uporedno pravo itd.).

a. U građanskim i upravnim stvarima

53. U građanskim parnicama sudske odluke je potrebno izvršavati direktno i bez bilo kakvih među-mera. Zato će biti potrebno da se postepeno i oprezno nastavi proces eliminisanja odredbi o egzekvaturi iz određenih odluka u građanskim i privrednim stvarima.
54. U međuvremenu, potrebno je povećati brzinu postupka i delotvornost izvršenja sudskih odluka putem unapređenih međunarodnih aranžmana koji se odnose na preduzimanje i izvršavanje privremenih mera i preventivnih mera.
55. Osim toga, uzajamno priznavanje moglo bi se proširiti na oblasti koje još uvek nisu pokrivena evropskim pravom a koje su bitne za svakodnevni život, kao što su nasledstvo i testament, režimi bračne tekovine i novčane posledice razdvajanja parova.

b. U krivičnim stvarima

56. U krivičnim stvarima međunarodna saradnja uključuje mnoge oblasti. Primeri koje treba imati u vidu mogu se ticati izdržavanja kazne u zemlji porekla, određene sudskom

odlukom donetom u drugoj zemlji, zahteve za ekstradiciju, evropski nalog za hapšenje, priznavanje sudskih odluka u krivičnim stvarima, pravosudnu saradnju, itd.

57. Izvršenje inostrane presude treba da se realizuje prema konvenciji/sporazumu između država i zasnovano je na uzajamnom poverenju u pravosudni sistem svake od njih. Sudija u zemlji izvršenja mora da poštuje ovo poverenje. Tako, ovaj sudija neće menjati ili osporavati odluku sudije u zemlji porekla. On ili ona neće odbiti izvršenje odluke, sem po osnovu izuzeća navedenog u konvenciji/sporazumu između zemalja izvršenja i porekla, ili kada je odluka u suprotnosti sa osnovnim pravima lica o kome se radi.
58. Međutim, u oblasti transfera osuđenih lica, sudija može da prilagodi sankcije koje je izrekao inostrani sudija kada takva mogućnost postoji u konvenciji/sporazumu koja obavezuje države o kojima je reč.

VII. Zaključci

- A. Delotvorno izvršenje obavezujuće sudske odluke predstavlja jedan od osnovnih elemenata vladavine prava. Neophodno je da se obezbedi poverenje javnosti u autoritet sudstva. Nezavisnost sudstva i pravo na pravično suđenje su uzaludni ako se odluka ne izvrši.**
 - B. Sam pojam „nezavisnog“ suda iz člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda podrazumeva ovlašćenje suda da donese obavezujuću odluku koja ne sme biti predmet odobravanja ili potvrđivanja, i čiji sadržaj ne sme menjati neki vansudski organ, uključujući šefa države.**
 - C. Sve grane vlasti država treba da obezbede da se odredbe kojima se predviđa nezavisnost sudova, sadržane u njihovim ustavima ili najvišim pravnim aktima, tumače tako da zahtevaju promptno izvršenje sudskih odluka bez ikakvog mešanja drugih grana vlasti te države, sa jedinim izuzetkom amnestije i pomilovanja u krivičnim stvarima. Izvršenje sudske odluke može biti privremeno obustavljeno samo drugom sudskom odlukom.**
 - D. Postupak izvršenja ne treba odlagati, osim po osnovama predviđenim zakonom. Svako odlaganje treba da bude podvrgnuto sudijskoj proceni. Izvršitelji ne treba da imaju ovlašćenje da ospore ili izmene uslove iz presude.**
 - E. U krivičnim stvarima, države članice treba da se uzdrže od formulisanja politika koje za rezultat imaju blaže kazne koje se praktično ne izvršavaju.**
 - F. KVES smatra da su u državi koja počiva na vladavini prava, javni subjekti pre svega obavezni da poštuju sudske odluke i da ih brzo sprovedu po službenoj dužnosti. Sama ideja državnog organa koji odbija da poštuje sudsku odluku podriva koncept primata prava.**
-
- G. Izvršenje treba da bude pravično, brzo, delotvorno i adekvatno.**
 - H. Stranke treba da budu u mogućnosti da lako pokrenu postupak izvršenja. Sve prepreke u tom smislu, kao na primer preterano visoki troškovi postupka, treba da se izbegnu**
 - I. Svi postupci izvršenja moraju biti u skladu sa osnovnim pravima i slobodama navedenim u EKLJP i drugim međunarodnim instrumentima.**
 - J. Lišenje slobode mora se vršiti u skladu sa pravima koja su zaštićena odredbama članova 3. i 8. EKLJP, uz izuzetke iz odredbe člana 8, stav 2. Dužnost sudije je da štiti i brani ova prava.**

K. Bez obzira da li su za modalitete izvršenja kazne odgovorni sudija, odbor za uslovni otpust ili upravni organ, postupak sprovođenja takvih mera mora biti pravičan i podložan sudskom nadzoru i kontroli.

L. Načela poverenja i uzajamnog priznavanja su kamen temeljac izgradnje evropskog pravnog prostora. Uzajamno priznavanje podrazumeva da odluke donete na nacionalnom nivou proizvode dejstvo u drugim državama članicama, naročito u njihovom pravnom sistemu. Zbog toga je važno da se poveća razmena između pravnika. Njihove različite mreže treba da se osnaže i restrukturiraju i da se međusobno koordiniraju.

M. KVES preporučuje da pravosudni savet, ili bilo koji drugi relevantni nezavisni organ, redovno objavljuje izveštaj o delotvornosti izvršenja. U posebnom odeljku treba obraditi izvršenje sudskih odluka protiv javnih subjekata.